

Javni prostori Grada Zagreba

IZ ARHIVA ARHITEKTA
MIHAJLA KRANJCA

ZGFORUM

IMPRESSUM

IZDAVAČ

Grad Zagreb, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada
A Republike Austrije 18, 10 000 Zagreb
T 01/6101-840
F 01/6101-881
E strategija@zagreb.hr

ZA IZDAVAČA

Jadranka Veselić Bruvo, Pročelnica

NAKLADA

600 primjeraka

TISAK

Kerschhoffset

SURADNICI

Slavko Dakić, Hrvoje Hrabak, Snješka Knežević

STRUČNA PODRŠKA

Ana Magdić, Sonja Sočivica

LEKTURA

Mirjana Štivičić

KONCEPT I OBLIKOVANJE

Zoran Dukić, Jan Pavlović

TIPOGRAFIJA

Nikola Đurek, Typonine

SNJEŠKA KNEŽEVIĆ

Mihajlo Kranjc

Mihajlo Kranjc rođen je 29. rujna 1934. u Zagrebu. U ranom djetinjstvu ostao bez roditelja. U Zagrebu je pohađao osnovnu i srednju školu, boraveći u đačkim domovima, u Garešnici, Kutini i Zagrebu. Maturirao je 1953. u I. realnoj gimnaziji i potom upisao arhitekturu na Arhitektonsko-građevinsko-geodetskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Diplomirao je 1959. u klasi prof. Vladimira Turine. Kao student sudjelovao je na izložbama studenata arhitekture u Moskvi i Zagrebu, a 1958. s kolegama koautorima na jugoslavenskom javnom natječaju za izgradnju Kazneno-popravnog doma u Valjevu osvojivši nagradu.

Od 1959. do 1965. radi kao projektant-suradnik u Arhitektonskom birou 'Ostrogović' u Zagrebu. Pod vodstvom arh. Kazimira Ostrogovića surađuje u projektima istočnog krila nedovršenog kompleksa Vijećnice grada Zagreba, reprezentativne 'Vile Zagorje' izvršnog vijeća SRH na Pantovčaku (danas Predsjednički dvori) i Strojarsko-brodograđevnog fakulteta u Zagrebu. S koautorima sudjeluje na javnom jugoslavenskom arhitektonskom natječaju za zgrade Centralnog komiteta Saveza komunista Hrvatske i Radiotelevizije, obje u Zagrebu, te za stambeno naselje i poslovni centar u Pirotu.

Nakon stručnog ispita, kao samostalni projektant radi od 1966. do 1977. u istom arhitektonskom birou, koji mijenja naziv u Arhitektonski biro 'Centar 51'. U tom razdoblju samostalno i s koautorima projektira stambene, društvene, poslovne i ugostiteljske zgrade i naselja. Uspješno sudjeluje na javnim i pozivnim arhitektonskim natječajima za Dom mladosti u Zrenjaninu, Dom revolucije u Šibeniku i Centar za kulturu u Gajnicama, a kao koautor, u arhitektonskoj tvrtki 'Eduard D. Stone inc. Architects' iz New Yorka sudjeluje u razradi međunarodnog projekta turističkog naselja 'Dubrava – Babin kuk' u Dubrovniku. U tom razdoblju radi na projektima hotela 'Kulmer' u Šestinama u Zagrebu, idejnom rješenju hotela uz

Dominikanski samostan na Lopudu te projektima stambeno-poslovnog objekta u Ogulinu, stambenog tornja s lokalima u naselju I. Marinkovića u Ogulinu, stambeno-poslovne zgrade u Plaškom, hotela u Josipdolu, upravne zgrade i radionice Nuklearne elektrane u Krškome (Slovenija) te naselja kolektivnog stanovanja 'Grozdana' u Vrbovskom. Od 1977. do 1990. djeluje kao samostalni projektant u Zavodu za arhitekturu Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. U tom se razdoblju, uz ostale arhitektonske zadaće bavi programskim i arhitektonskim analizama obnove i revitalizacije zaštićenih kompleksa samostana sv. Marije od Kaštela u Dubrovniku i Starog grada Veliki Tabor te uključuje u rješavanje urbanističko-arhitektonskih aspekata obnove i uređenja javnih gradskih prostora u Zagrebu. S koautorima uspješno sudjeluje u jugoslavenskom natječaju za projekt uređenja Trga Republike (bana J. Jelačića) i centra naselja Gajnice u Zagrebu. Značajniji projekti iz tog doba su stambeni niz u Plaškom, idejno rješenje rekonstrukcije i uređenja istočnog dijela Zelene potkove u Zagrebu, višenamjenski objekt u Josipdolu, Dom TV Zagreb – blok 10, Muzej Mimara u Zagrebu, školska dvorana osnovne škole 'Miše Simoni' u Dubrovniku, idejno rješenje Muzeja crkvene umjetnosti Zagrebačke nadbiskupije na Kaptolu u Zagrebu i nova postava spomenika bana J. Jelačića u Zagrebu.

Od 1991. do 2001. radi kao savjetnik i pomoćnik pročelnika u Gradskom zavodu za planiranje razvoja grada i zaštita okoliša u Zagrebu. Uređenje Trga bana J. Jelačića i nova postava banovog spomenika potaknuli su obnovu i uređenje neposrednog okoliša trga, odnosno središnje pješačke zone grada. Prema njegovim projektima realizirani su obnova i uređenje Ilice do Frankopanske ulice uključujući Tomičevu, te uređenje Jurišičeve ulice s Petrinjskom do Amruševe ulice. S koautorima izrađuje projekt obnove historicističke zgrade Jelačićev trg 6 s prolazom 'Harmica', koji je realiziran, te idejno rješenje uređenja klasicističke zgrade Jelačićev trg 15 s dvorištem, koji nije realiziran.

Na javnom arhitektonskom natječaju za uređenje Trga Petra Preradovića s Preobraženskom, Margaretskom, Preradovićevom do Tesline i

**TRG BANA
JOSIPA JELAČIĆA**

NAZIV
PROJEKTA

AUTOR
D.I.A. MIHAJLO KRANJČ, BRANKO SILADIN,
BERISLAV ŠERBETIĆ

GODINA
PROJEKTA

1978.

GODINA
REALIZACIJE

1986.

SURADNICI

DR. IVO MAROVIĆ, PROF., MIROSLAV ŠUTEJ, SLIKAR,
ARHITEKTONSKI FAKULTET

Varšavskom do Gundulićeve ulice s koautorom dobiva 1991. prvu nagradu i reduciranu realizaciju; Bogovićeve ulica s Petrićevom i Gajevom do Tesline obnovljene su kasnije kao poveznica dvaju trgova po projektu istih koautora. Slijedi uređenje pješačko-prometnog Trga hrvatskih velikana s dvije simetrične fontane, kojom parafrazira ideju arh. V. Kovačića o 'portalu' u tada novi dio grada.

Uz prioritetne projektantske zadatke na obnovi i uređenju pješačkih središnjih zona, u sklopu programa Gradskog zavoda za planiranje grada i zaštitu okoliša, izradio je idejna rješenja uređenja sljedećih trgova i ulica: Markovog, Langovog i Britanskog trga s rekonstrukcijom južnog bloka, na Šestinskom vijencu i u Gračanima. Prema njegovim projektima obnovljena je Vlaška ulica od Draškovićeve do Kvaternikova trga i uređen trg pred crkvom sv. Petra s novom fontanom. Godine 1992. uspješno sudjeluje u anketnom urbanističko-arhitektonskom natječaju za oblikovanje Ulice Hrvatske bratske zajednice i središnjeg trga.

Bavio se i prometnim i infrastrukturnim problemima te izradio idejno rješenje izgradnje i uređenja okoliša dvoetažne podzemne garaže na Srednjoškolskom igralištu (Klaićeva – Kačićeva – Kršnjavoga i Muzejsko-galerijski centar), a u suradnji sa ZET-om urbanističko-arhitektonska idejna rješenja višenamjenskih zgrada s garažama i otpremničkim paviljonima za terminale u Dubravi, Dubcu i Gračanima.

Od 1990. do 2006. projektirao je postave niza spomenika. To su spomenici: bana Josipa Jelačića A. D. Fernkorna na Jelačićevu trgu, Franje Bučara na Trgu sportova, Luke Paljetka Marije Ujević u prolazu 'Neboder', Tina Ujević M. Vuće u Varšavskoj ulici, Julija Klovića Ivana Meštrovića u atriju Klovićevih dvora na Jezuitskom trgu te skulpture: 'Elegija' R. Frangeša-Mihanovića na Rokovom perivoju, 'Tvrdalj' Šime Vulasa na Opatovini, 'Torzo' Raula Goldonija u Jurišićevoj ulici, 'Prizemljeno Sunce' Ivana Kožarića u Bogovićevoj ulici, 'Drvo' Ratka Petrića u Parku mladosti i 'Futuro' Jaspera Neergarda na Kenedyjevom trgu.

Nakon završetka Domovinskog rata Gradski zavod za planiranje razvoja grada i zaštitu okoliša, s namjerom pružanja stručne pomoći ošteće-

nim gradovima, donirao je njegova idejna rješenja obnove i uređenja za Gradski trg u Kninu, Trg Ivane Brlić-Mažuranić u Slavonskom Brodu i dvojni Trg Republike Hrvatske u Vukovaru. Projekti su djelomično ili u potpunosti realizirani.

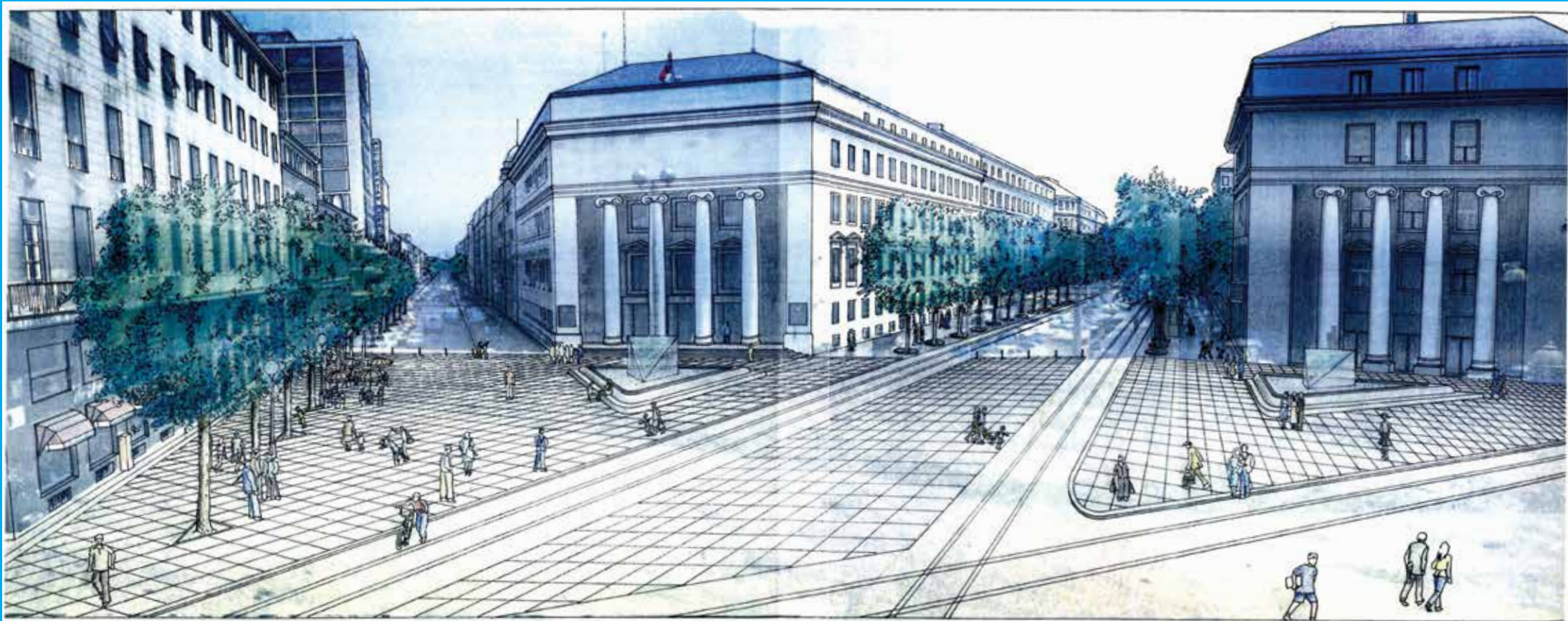
Još prije konačne pobjede u Domovinskom ratu počeo se baviti memorijalnim spomenicima za poginule u tom i Drugom svjetskom ratu. Projektirao je postavu spomenika žrtvama Bleiburga svibnja 1945. na Mirogoju u Zagrebu, memorijalni spomenik za 1260 pripadnika hrvatske vojske pokopanim na Mirogoju u Zagrebu od 1941. – 1945. (nije izveden) i spomenik petorici branitelja poginulih u snježnoj oluji u Vranplanini (B1H) 30. ožujka 1995. Realizirani su spomen-obilježje šestorici branitelja poginulih u Hrvatskom Leskovcu, te poginulim braniteljima sa Peščenice u obnovljenom parku uz Ulicu grada Vukovara u Zagrebu. Nisu realizirani projekti za spomen-obilježje poginulima iz Brušana (kod Gospića) u Velebitskom ustanku i Domovinskom ratu i Memorijalni kompleks Domovinskog rata na Mirogoju u Zagrebu (s prijedlogom lokacije). Nije valoriziran ni prijedlog potencijalne lokacije u Zagrebu za izgradnju spomen-obilježja žrtvama komunističkog režima.

Od jeseni 2001. Mihajlo Kranjc je u mirovini. I dalje aktivno sudjeluje na započetim i novim projektima obnove i uređenja javnih prostora u Zagrebu. Projektira postavu spomenika Josefu Antallu Martona Laszla u Antallovj ulici, Benedikta Kotruljevića Ante Despota na križanju Draškovićeve i Ulice kneza Mislava te Nikole Tesle Ivana Meštrovića u Masarykovoju ulici. Nakon neuspjelog javnog natječaja izradio je projekt za privremeno uređenje Kaptola od Bakačeve ulice do Nove Vesi. U neposrednom susjedstvu, na Dolcu, projektirao je i izveo obnovu i uređenje Trga Petrice Kerempuha, a ispred KBC 'Sestre milosrdnice' u Vinogradskoj ulici prilazne pješačke i parkovne površine. Izradio je projekt za uređenje pješačko-prometne Dežmanove ulice i parkovnih površina i adaptaciju troetažnog poslovnog dijela dvorišne zgrade Ilica 12 za potrebe 'Zagreb-foruma', koji nisu realizirani. Temeljem zahtjeva Gradskog ureda za izgradnju izradio je idejno rješenje obnove i uređe-

nja pješačke zone Trga P. Preradovića, koje je prema izvedbenoj dokumentaciji IGH realizirano 2012.

U svojoj arhitektonskoj praksi Mihajlo Kranjc sudjelovao je na različitim grupnim i samostalnim izložbama, najprije na izložbama studentskih radova u Moskvi i Zagrebu, zatim na izložbama radova svih natječaja na kojima je sudjelovao. Redovno je izlagao na izložbama Zagrebačkog Salona arhitekture od 1971. do 1991., a s koautorima na izložbi Velike nagrade 14. Zagrebačkog salona. Na tematskim izložbama 'Krovovi novog Ogulina' i 'Ogulin jučer – danas – sutra' prezentirao je radove u Ogulinu i Zagrebu. Sudjelovao je na izložbama 'Arhitektura 70-ih godina u Hrvatskoj' i 'Arhitektura u SR Hrvatskoj 1945. – 1985.' u Zagrebu. Posljednjom izložbom 'Ban na Trgu 1866. – 1947. – 1990.' u Modernoj galeriji u Zagrebu prezentiran je projekt nove postave spomenika Osvrti i recenzije autorskih arhitektonskih ostvarenja i projekata Mihajla Kranjca objavljeni su u katalozima svih izložbi u kojima je sudjelovao, također u časopisima 'Arhitektura', 'Čovjek i prostor', 'Sinteza', 'Oko', 'Život umjetnosti' i 'Start', često i u dnevnom tisku.

Za svoj arhitektonski rad nagrađen je: Velikom nagradom 14. Zagrebačkog Salona arhitekture za projekte zagrebačkih trgova 1979. (koautori arhitekti: H. Auf-Franić, B. Siladin, B. Šerbetić), Godišnjom nagradom SAH-e 'Viktor Kovačić' za realizirani projekt stambenih nizova u Plaškom 1981. i Nagradom 23. Zagrebačkog Salona za arhitekturu za prijedlog izgradnje Muzeja crkvene umjetnosti Zagerbačke nadbiskupije na Kaptolu u Zagrebu 1999. (koautori arhitekti: I. Piteša, M. Salaj, B. Šerbetić). Od predsjednika RH dr. Franje Tuđmana odlikovan je 1999. 'Spomenicom domovinske zahvalnosti'.

TRG HRVATSKIH VELIKANA

NAZIV
PROJEKTA

AUTOR
D.I.A. MIHAJLO KRANJC

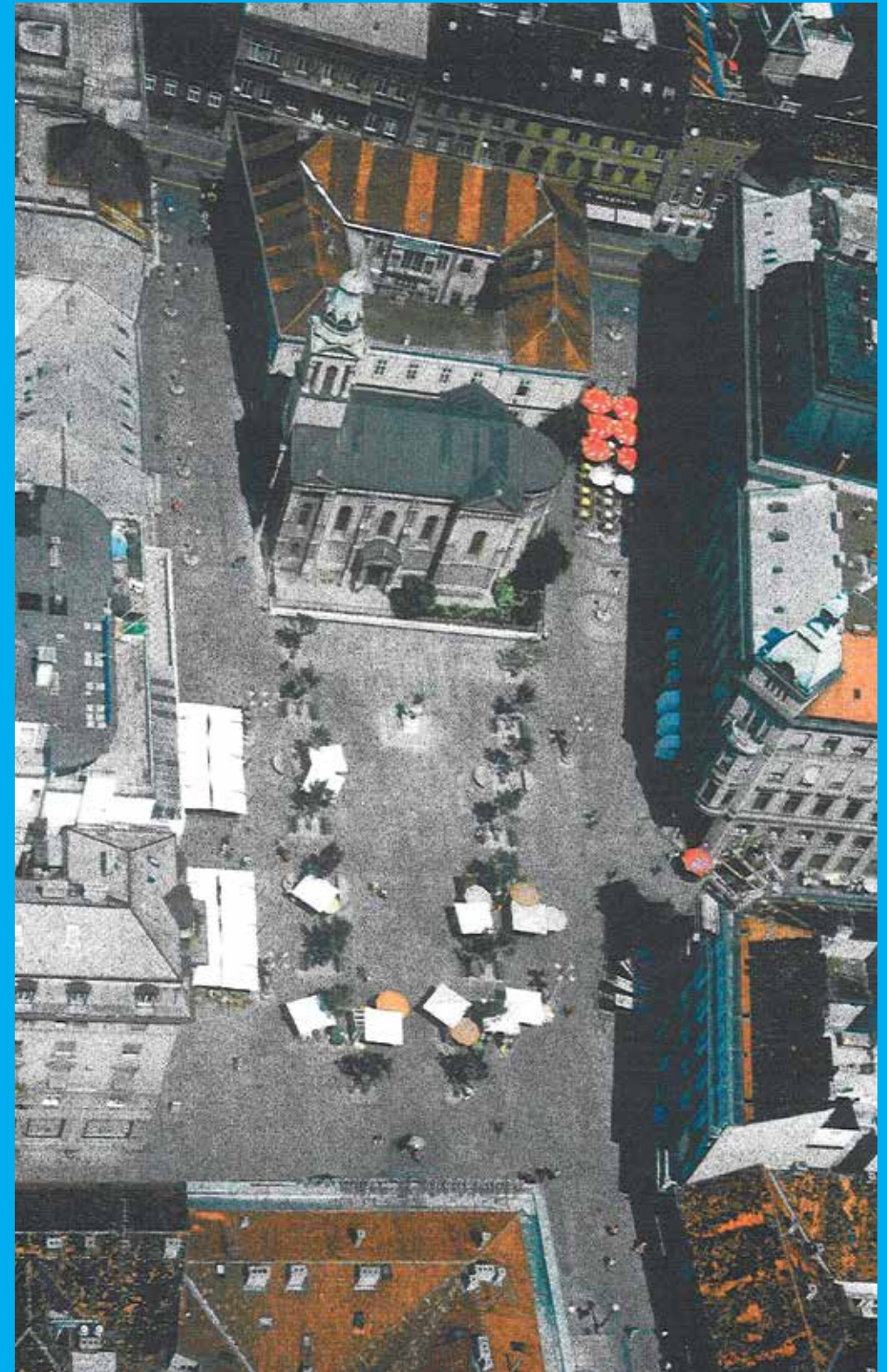
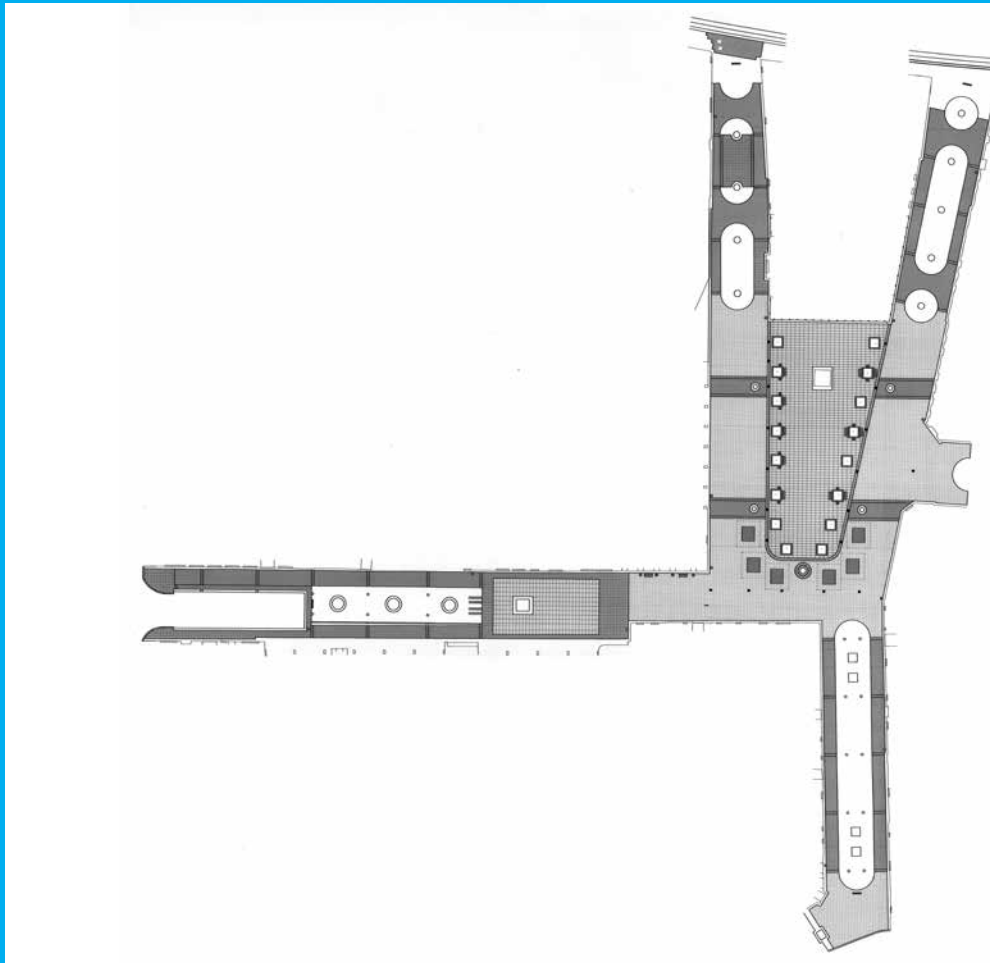
GODINA
PROJEKTA

1994.

GODINA
REALIZACIJE

1994.

SURADNICI
D.I.A. MIRELA BOKULIĆ, INSTITUT IGH D.D.

NAZIV
PROJEKTA

**OBNOVA PJEŠAČKE ZONE
TRGA PETRA PRERADOVIĆA**

AUTOR
D.I.A.

MIHAJLO KRANJIC, BERISLAV ŠERBETIĆ

GODINA
PROJEKTA

2011.

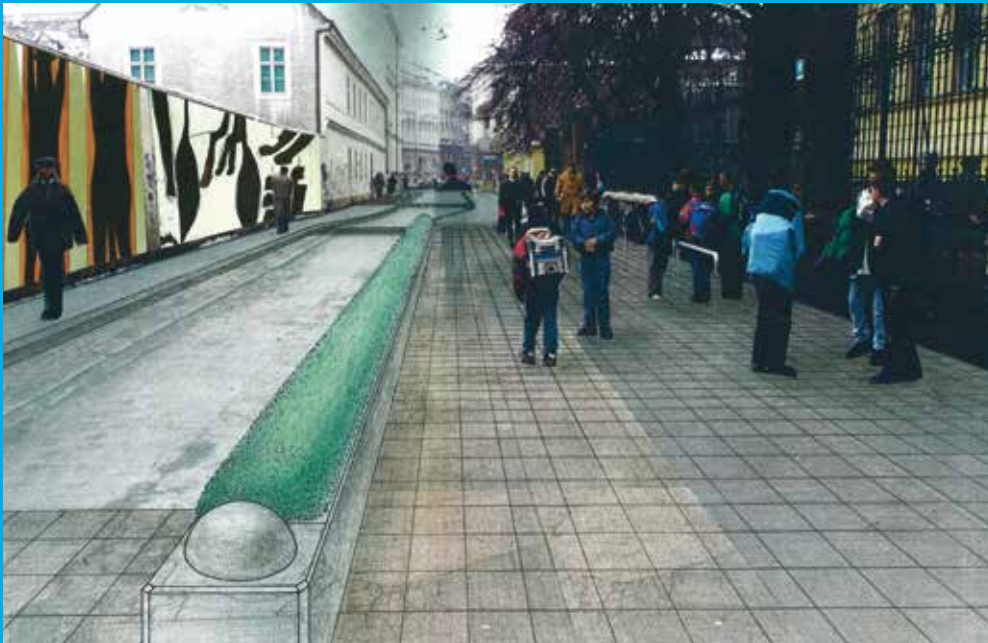
GODINA
REALIZACIJE

2012.

SURADNICI

ARHITEKTONSKI FAKULTET, INSTITUT IGH D.D.

TRG PETRA PRERADOVIĆA — IZVEDENO STANJE 1995.

SNJEŠKA KNEŽEVIĆ

Između vizije i stvarnosti

Opus arhitekta Mihajla Kranjca nastao od 1991. do 2011. jedinstven je po tematici, opsegu i količini, vrijednosnoj orijentaciji i dosljednosti ishodištu od kojeg polazi. Tijesno je povezan s počecima, stručnom i javnom profilacijom Gradskog zavoda za planiranje razvoja grada i zaštite okoliša u Zagrebu i ujedno s nastankom i formiranjem tzv. pješačke zone u središtu Zagreba. Posrijedi su projekti / relizacije uređenja javnih površina: trgova, ulica i parkova, mjesta urbane društvenosti i kolektivne memorije – uglavnom unutar zaštićene urbane jezgre, tako je najčešće riječ o obnovi povijesnih, spomeničkih sredina, katkad i svojevrsnom popravku posljedica nemara ili svaikovrsnih degradacija kojima su bile podvrgnute. Drugim riječima, sve su to veći ili manji urbanistički zahvati u fomirane, naslijeđene urbane strukture, kakvi se od 1960-ih pripremaju studijama, idejama i prijedlozima, ali i ne realiziraju, očito stoga što nisu bili težišta prostorne politike usmjerene rastu, odnosno proizvodnji kvantiteta.

Mihajlo Kranjc sudjelovao je u prvom velikom zahvatu koji će kasnije dobiti važnost paradigme: preuređenju Trga Republike / Jelačićeva trga s dijelom Gajeve ulice u pješačku zonu. O naglašenoj tendenciji estetizacije svjedoče intepretacija središnje plohe kao glavnog elementa urbanog 'salona', kako je smjesta trg obilježen, te nova oprema: kandelabri, žardinjere i mnogo površina koje pozivaju na sjedenje, klupe duž čitave sjeverne strane, što sve potiče na ležernu društvenost: zastajanje i sastajanje, kraće ili dulje boravljenje. U to je bilo uključeno i oživljavanje memorije: najprije stilskom restitucijom i restauracijom identitetski važnih kuća, pa povratkom spomenika bana Jelačića i napokon fontane na mjestu povijesnog zdenca, tzv. Manduševca. Sve je to potaknulo promjene na obodima trga, a nova ponuda, potpomognuta

zavodljivim dizajnom interijera proširenih na plohu trga i sve učestaliji javni skupovi najrazličitijeg karaktera bili su izravni odgovor na ishodišnu ideju samopredstavljanja grada prigodom velike sportske priredbe, Univerzijade (1987.). Ali ne samo to, nego i nešto više, što će se vidjeti tek za desetak godina.

Iako je projektom s obzirom na specifični karakter trga kao stjecišta / ishodišta više komunikacija bio zahvaćen širi okoliš, do proširenja i formiranja pješačke zone proteći će dosta vremena. Za taj proces presudan će biti osnutak Gradskog zavoda za planiranje grada i zaštitu okoliša 1990. godine. On će značiti obrat i u karijeri Mihajla Kranjca, koji će idućeg desetljeća postati gradski arhitekt, u punom smislu srednjoeuropskog / njemačkog pojma Stadtbaumeister za koji zna i zagrebačka tradicija. Ciljeve i funkciju tog novog zavoda formulirao je Slavko Dakić, dotad na rukovodećoj funkciji u Urbanističkom zavodu grada Zagreba, višegodišnji urednik časopisa 'Arhitektura', nadasve aktivan i sveprisutan kritičar, publicist i teoretičar, a od 1990. predstojnik novog Zavoda. Ideju razvoja i strategije spojio je u razvedenom programu u kojem studijski rad i dugoročno planiranje dobivaju jednaku važnost kao i trajna, svakodnevna prisutnost u kompliciranom, čak teško proničnom odvijanju života velikog grada. U potonjemu je istaknuta uloga dopala urbanim intervencijama – kao postojećim akcijama ispravljanja mana i poboljšanja kvalitete življenja, ali i demonstracijama ili anticipacijama mogućnosti koje se trajno ispituju. U tom se smislu javlja i ideja Zagreb-foruma, mjesta informacije i komunikacije institucije, struke i javnosti. Na djelo je stupio dinamični princip, prilagođen vizijama transformacije i stupanja na scenu privatne sfere. Novi zavod bio je izraz postindustrijske kulture i filozofije, izrastao iz stečevina uznapredovale urbane obnove, nove ekološke svijesti, alternativnih pokreta, spoznaja društvenih znanosti, napose sociologije i vizija nove kulture demokracije. Uzgred – osnutak novog zavoda ni godinu dana nakon pada Berlinskog zida i u osvit europskog zajedništva, možda i nije puka koincidencija! Kao protagonist dijela svog i zavodskog programa Dakić je uočio Mihajla Kranjca, s kojim je već imao

**VARŠAVSKA OD
GUNDULIĆEVE DO
FRANKOPANSKE ULICE**

NAZIV
PROJEKTA

AUTOR
D.I.A.

MIHAJLO KRANJC

GODINA
PROJEKTA

1997.

GODINA
REALIZACIJE

1997.

SURADNICI
D.I.A.

ANDREA BITUNJAC, MIRELA BOKULIĆ ZUBAC

JURIŠIĆEVA I PETRINJSKA DO AMRUŠEVE

NAZIV
PROJEKTA

AUTOR
D.I.A. MIHAJLO KRANJC

GODINA
PROJEKTA

1994.

GODINA
REALIZACIJE

1994.

SURADNIK
D.I.A. MIRELA BOKULIĆ ŽUBAC

iskustva kao suradnikom obdarenim za dijalog. Kao i dosad, započelo se od učinjenoga i potvrđenoga, a Kranjc je ubrzo iskoračio iz Jelačićeva trga i duboko zašao u njegove krakove: Ilicu (1992.), pa Jurišićevu ulicu, uključujući ušće Petrinjske ulice (1994.). Već u Ilici, a napose Jurišićevo razabiru se razlike spram trga, koji su uz njega projektirali Branko Siladin i Berislav Šerbetić, ali i određeni kontinuitet pristupa. U Ilici se Kranjc postupice kreće od kuće do kuće, zagleda u svaku vežu, studira portale i izloge – s ciljem da na tlu istakne posebnost svake situacije, ali ne gubeći iz vida cjelovitost dugačke, vijugave i jedinstveno slikovite ulice. Novi parter djeluje integrativno i otklanja konflikte kojih ima napretek. Valoriziraju se topografske svojstvenosti, pasaži i usjeci, napokon uređuje prodor Bregovinom/Tomićevom prema uspinjači i Gornjem gradu, dok vijugava žila tramvaja ostaje zalogom pamćenja. Sve je tu uglavnom koncentrirano na rafinirani, diskretni detalj koji obogaćuje i ne ometa predodžbu te ulice koja je simbol središta i Donjega grada, a do danas nije izgubila vitalitet. Jurišićevu, nekad sivu i zagušenu, Kranjc pretvara u svjetlu velegradsku aveniju, otvorenu u punoj širini, sada bez automobila (1994.). Velika je novost i atrakcija drvored duž dijela sjeverne fronte do Pošte, s titravim prozračnim krošnjama ispod kojih se smjesta ugnijezdilo nekoliko terasa, a od prometne ulice s dva neugodna križanja, tramvajem i automobilima, nastalo je simpatičan urbani punkt. Još 1991. Kranjc je s Berislavom Šerbetićem, s kojim i dalje surađuje, dobio prvu nagradu na natječaju za pre/uređenje Preradovićeve trga, što je bilo znak da se pješačka zona znatno povećava. Do realizacije proteći će ipak pet godina, a u međuvremenu je kao spona dvaju trgova uređena Bogovićeve ulica (1993/94.), uglavnom u oslonu na koncept iskušani i potvrđeni na Jelačićevu trgu. No netom što je uređen i predan javnosti na uporabu (1995.), Preradovićeve trga izazvao je kritiku koja se ubrzo razbukovala u žestoki napad na projektante, najprije Mihajla Kranjca. Već tada je bilo jasno, a to se osobito dobro vidi unatrag kad su neke okolnosti razjašnjene, da tu kampanju nisu toliko potakle neke nezgrapnosti u opremljenosti trga, nego dublji animoziteti koji nisu imali toliko veze s Kranjcom.

Bura se stišala, ali je 'Cvjetni trg' dugo visio kao hipoteka nad Kranjcom, unatoč tome što je ubrzo postao najživlji, najpopularniji trg i mjesto bezbrojnih zbivanja, od performansi i koncerata do političkih skupova i humanitarnih akcija. Čak je 2011., kad je odlučeno da se napokon dovrši ploha trga i susjednih ulica u oslonu na prvotni projekt, aktualizirana kritika zahvata iz 1995., doduše slabašno i u potpuno drukčijem kontekstu. Danas taj trg, osvježen i obogaćen detaljima, slovi kao simbol zagrebačkog urbaniteta.

Uz te velike zahvate na transformaciji središta Kranjc se jednakom koncentracijom bavio naoko malim temama, kao što su postave spomenika ili pasaži. Neki među njima uključuju redefiniciju čitavog okoliša, kao što se zbilo postavljanjem 'Elegije' Roberta Frangeša Mihanovića na Rokovu perivoju, koja uz zavjetnu kapelicu predstavlja novi fokus, drukčijeg zračenja, na izduženom platou Rokovca (1992.). Pasažima pak demonstrira mogućnosti kapilarne pješačke mreže koja bi se mogla provući kroz donjogradske blokove i postati jedno od uporišta revitalizacije. Primjeri su neizvedeni prijedlog za uređenje velikog dvorišta kuće Jelačićev trg 15 iz kojega se otvaraju pasaži u Gajevu i Prašku ulicu (iz 1991., s Borislavom Doklestićem, a na tragu ishodišnog projekta za trg), te prolaz uz kazalište 'Kerempuh' u Ilici i školu u Varšavskoj (iz 1997.), kojim je ostvarena živa i napućena prečica posred osobito velikog bloka koji danas, kao i prije pedeset godina, otvara nemali mikrourbanički izazov. Izazov, no druge vrste bio je i trg na spoju Opatovine i Dolca, s kipom Petrice Kerempuha Vanje Radauša (2006/2007.). Prije tek cvjetna tržnica, sada – s terasama s tri strane, senzacijom uvijek drugačijeg cvijeća, rastvorenih vizura i povezan Skalinskom ulicom s pješačkom Tkalčićevom – on je danju mjesto susreta i boravka, a noću ljeti poprište komornih kulturnih zbivanja. No zahvat je uključio i uređenje skladišta i spremišta ispod terase i trga, nužnih za bolje funkcioniranje otvorene tržnice na nižoj razini. Ovdje, kao i drugdje Kranjc uspješno umije spojiti utilitarno, simboličko i estetsko, tako njegovi ambijenti u pravilu sadrže više funkcija nego što su ih imali prije intervencije. Takvim komprimiranjem funkcija

osobito se odlikuju neizvedeni projekti za trgovu, središta manjih naselja, kao u Šestinama (1993.) ili Gračanima (1998.), a u reduciranoj formi okuplja-lišta, kao što su to, primjerice, tramvajski terminali (Dubrava, 1999., Dubac ili Gračani, 2000.) ili prijazna pjaceta ispred KBC Sestre milosrdnice na Vinogradskoj cesti (2012.).

Studijama iz 1991. za Markov trg na Gornjem gradu ili Britanski trg (s Borislavom Doklestićem) dao je prilog dugogodišnjim razmišljanjima o njihovu uređenju uz uvjet uklanjanja prometa u protoku i mirovanju; u oba slučaju s aluzijama na njihova zaboravljena obilježja – na Markovu trgu stup Blažene Djevice Marije iz 18. stoljeća, na Britanskome potok Kraljevac. Za razliku od tih idealnih projekcija, upućenih budućnosti, privremenim uređenjem Kaptolskog trga (2004.) riješio je težak problem odvijanja ukupnog prometa i autobusnog terminala – do daljnjega, odnosno do konačnog uređenja koje se – tek uzgred – očekuje od rušenja Bakačeve kule 1906. i priprema od natječaja s čuvenim prijedlogom Viktora Kovačića 1908.

Rad Mihajla Kranjca napose se razgranao sredinom devedesetih godina, kad Zavod u ime solidarnosti i suosjećanja daruje gradovima stradalom u vrijeme agresije na Hrvatsku projekte uređenja njihovih glavnih trgova – kao jedno od uporišta za revitalizaciju gradskog života. U toj akciji Mihajlo Kranjc izradio je projekte za Šibenik, Knin, Slavonski brod i Vukovar, koji će postupno biti izvedeni u potpunosti ili u prvoj, esencijalnoj etapi. U pristupu ambijentima različitih tradicija, porijekla i povijesnih tragova primijenit će načela razvijena dotad u Zagrebu. Poći će od studija stanja prije razaranja u nastojanju da afirmira sve ono što je predstavljalo posebni identitet tih mjesta, drugim riječima, revitalizirati njihove vrijednosti, no u ime sadašnjosti i tek uminule prošlosti dodati im novu semantičku dimenziju. Negdje su to izravne poruke što ih, primjerice, nose spomenici, drugdje su pak neizravne i povjerene specifičnoj opremi i naglašeno estetskoj formi. No i jedno i drugo ima simboličnu funkciju, bilo da je težište na memoriji, bilo na urbanitetu. Realirani u potpunosti ili dijelom, ti su trgovi danas javni fokusi i ujedno modeli za budući razvoj.

U to će ga doba potreba podsjećanja na žrtve rata

odvesti na područje memorijalne kulture, pa će se od 1994., punih deset godina baviti spomenicima svih vrsta i dimenzija. Tako je za zagrebački Mirogoj projektirao tri važna memorijala: jedan posvećen poginulim braniteljima Domovinskog rata, drugi žrtvama Bleiburga, treći hrvatskim vojnicima poginulima u doba Drugog svjetskog rata: potonji uključuje i obnovu opustošenog starijeg vojnog groblja. Povijesni zagrebački nekropolis nesumnjivo je postavljao najviše zahtjeve – ne samo kao mjesto sjećanja, kolektivnog individualnoga, nego kao prekrasni park, muzej skulpture na otvorenomu i jedinstvena arhitektonska cjelina, na što je Kranjc odgovorio podjednako s poštovanjem i samosvjesno. I ta su mjesta novi fokusi poput urbanih poprišta i mjesta. A slično vrijedi i za manje memorijale ili spomenika, podignute u gradu, na mjestima iskona i zbivanja.

Sažmimo: sa svojih pedesetak djela, nastalih u posljednjih dvadeset godina Mihajlo Kranjc dao je presudni udio u formiranju postindustrijskog urbaniteta poglavito središta Zagreba, ali i drugih sredina. Velika pješačka zona svojim oblikovanjem, a ponajprije životom danas je jedan od najzornijih sastojaka njegovog sadašnjeg, ali i povijesnog urbanog identiteta. O revitalizaciji potonjega govorilo se i snivalo punih pedesetak godina, no konkretni zahvati, napose u Donjem gradu, koji i danas slovi kao centar, bili su mogući tek vrijednosnim obratom. Na njemu je bila zasnovana nova prostorno-razvojna institucija nastala potkraj stoljeća, dijelom naslonjena na modernističku tradiciju, dijelom na svjetska iskustva, spoznaje znanosti i tekovine kreativnih disciplina koje su na djelu kad je posrijedi grad. Dio razvedene misije Gradskog zavoda za planiranje razvoja grada i zaštite okoliša u Zagrebu ostvario je arhitekt Mihajlo Kranjc. Povijest najplodnijeg razdoblja njegova rada i doba apogeja Zavoda ne mogu se odijeliti i razmatrati posebno, zato što su organski povezani. To je, među ostalim, i poruka ove izložbe, kojoj stvarnu i simboličnu važnost pridaje mjesto – Zagreb-forum.

NAZIV
 PROJEKTA
**GAJEVA DO TESLINE,
 BOGOVIĆEVA I PETRIĆEVA**
 AUTOR
 D.I.A.
 MIHAJLO KRANJC, BERISLAV ŠERBETIĆ

GODINA
 PROJEKTA
1993.
 SURADNICI
 ARHITEKTONSKI FAKULTET

GODINA
 REALIZACIJE
1994.

**ILICA OD TRGA B. JELAČIĆA
DO FRANKOPANSKE**

NAZIV
PROJEKTA

AUTOR
D.I.A. MIHAJLO KRANJC

GODINA PROJEKTA **1992.** GODINA REALIZACIJE **1992.**

**BENEDIKT KOTRULJEVIĆ
/ A. DESPOT**

NAZIV
PROJEKTA

AUTOR
D.I.A. MIHAJLO KRANJC

GODINA PROJEKTA **2003.** GODINA REALIZACIJE **2005.**

SURADNIK ARHITEKTONSKI FAKULTET

SLAVKO DAKIĆ

Mihajlo Kranjc – poetika velikog u malom

Izložba radova Mihajla Kranjca, unatoč skromnosti uvjetovane prostorom, ispravlja veliku nepravdu zbog svojevrsne 'zavjere' šutnje i ignorancije, a koju ne zaslužuju niti autor niti institucija u okviru koje su, devedesetih godina, radovi izrađeni.

Konceptualni temelj, nacrt misije Gradskoga zavoda za planiranje razvoja Grada i zaštitu okoliša, a unutar nje i angažmana Mihajla Kranjca i njegova malog tima, postavljeni su između 1980. i 1990. u tekstovima koji su više puta prezentirani javno i u publikacijama Zavoda.

Prati ih, podjednako devedesetih i danas, nerazumijevanje prostora, njegovih energetskih svojstava, a s tim u vezi potreba složenijih, dinamičnijih formi urbanizma.

Sažeto bi se ta misija mogla obuhvatiti pojmom generativnog (ne generalnog) planiranja s temeljnom težom kako se 'kvaliteta ljudskoga života može (re)konstruirati s bilo koje točke prostorno-vremensko-socijalnog ambijenta' i koliko god bio 'velik' ili 'mali' početni poticaj.

Prostor za rad Kranjčeva tima bio je sagrađen na konceptu totaliteta i razumijevanju specifične važnosti prostora za Hrvatsku, na shvaćanju da se razvitak Zagreba pa tako i njegova institucija za razvoj ne mogu postavljati fragmentarno, na čemu je ustrajavao raniji, a i sadašnji sustav planiranja, odvajajući urbanizam (u stvari radi se tek o izradi urbanističkih planova), društveno, ekonomsko, okoliš, 'veliko' i 'malo'.

Tome pripada i shvaćanje kako svaki (urbanistički) plan prikrija neki program svakidašnjeg života i poziva se...na shvaćanje cjeline ljudi, života i svijeta (Henri Lefebvre).

Takvo planiranje, s kompleksnim strategijskim poticajima i modernizacijskim sadržajem, podra-

zumijeva posve novu institucionalnu organizaciju s radikalnim inovacijama u sustavu vrijednosti, zadaćama i funkcioniranju javne (gradske) uprave, novu 'urbanističku školu' (kakva je u Zavodu, s ogromnom znatiželjom mladih i bogatstvom formi funkcionirala devedesetih), nova 'znanja', nove oblike elaboracije prostora, kompleksniji, kulturološki senzibilitet, novo razumijevanje realne materijalne podloge razvoja grada i funkcije proračuna, novo razumijevanje globalnih i lokalnih zajednica (u Zagrebu gradske četvrti), razumijevanje znatno kompleksnije akterske pozornice, a posebno građana u lokalnim zajednicama, privatnog sektora, radikalno novu poziciju, zadaće, komunikacijske prakse i ponašanje javne službe za razvoj.

Zadaće takve službe postavljene su vrlo otvoreno, na principu povjerenja (mandatom), a sama organizacija također izborom stručnjaka iz više gradskih organizacija i na 'tržištu', uz stalno održavanje više-generacijske i višedisciplinarnе slojevitosti.

Finale misije Zavoda nisu bilo koje pojedinačne aktivnosti, čak ni javno vrlo atraktivne poput međunarodnih seminara, izložbi ili radionica, već prijedlog Zagreb 2000+ Nova urbana strategija Zagreba, novi generativni urbanistički plan Zagreba izložen na velesajamskom ZgForumu u ljeto 2000., oblikovan na ustavnim temeljima socijalne države i razvojnoj partnerskoj sinergiji privatnog i javnog sektora.

To je značilo povratak nade u mogućnost istinske modernizacije Zagreba, što je promaklo glasnim liderima kritike urbanizma, ali, na nesreću, i struci koju je novi gradonačelnik 2000. pozvao na dijalog. Na takvoj modernizacijskoj sceni prijedlozima Mihajla Kranjca i drugih autora u Zavodu (s Kranjčevih šezdesetak, ukupno blizu stotinu prijedloga, ne računajući pedesetak prijedloga međunarodnog seminara 'Okviri metropole' 1999. s temom 'malih promjena'), 'malo' je trebalo sinergijski poticati 'veliko' ili na tragu tradicionalnijih europskih kulturnih i urbanih politika biti dijelom 'velikog'. Taj rad na tragu bogatoga Kranjčevog iskustva trebao je u Zavodu stvarati neupitnom kompetencijom i liderstvom vođene dinamične timove koji bi gustoćom prijedloga sustavno oplemenjivali grad i kvalitetu života u gradu.

**ELEGIJA / FRANGEŠ-
MIHANOVIĆ**

NAZIV
PROJEKTA

AUTOR
D.I.A.

MIHAJLO KRANJC

GODINA
PROJEKTA

1992.

SURADNIK
D.I.A.

JASENKA PIBERNIK

GODINA
REALIZACIJE

1992.

MIHAJLO KRANJC – POETIKA VELIKOG U MALOM / SLAVKO DAKIĆ

21

Uz to, mogućnost sustavnog 'crtanja grada', što u prijašnjoj organizaciji nije bilo moguće (npr., takve se zadaće nisu mogle povjeriti uglednim kolegama u mirovini Juraju Denzleru, Aleksandru Dragomanoviću i drugima), sada postaje moguće u krajnje odgovornom korištenju pozicije unutar javne uprave i proračuna.

Angažman Mihajla Kranjca nastavlja se na iskustva prijašnjih razdoblja u timovima (posebno s Berislavom Šerbetićem i Brankom Siladinom), na iskustvu vrijednosno inovativne zadaće uređivanja središnjega gradskog trga i javnih prostora. Trajna prisutnost autora u pješačkoj zoni Zagreba dala je nekoliko istinskih kreacija, npr. Jurišićeva ulica sa suptilnim rješenjem prozračnog drvoreda.

Kranjca, njegov tim i niz zavodskih stručnjaka u zadaći sinergijskog oplemenjivanja grada već na samom početku vode strast, znatizjelja i odgovornost u trenutku kad prijeti povratak na 'staro', na interpretaciju 'malih' prijedloga kao djelatnosti niskogradnje. Za razumijevanje toga tihog sukoba paradigmatičke su slike Kranjca kako, 1992., doslovno trči Ilicom za majstorima, noseći pakpajrske šablone 1:1 za svaki nestandardni detalj uređivanja.

To je otkrivalo kako autor tih radova, uz likovnu kulturu, raspolaže pravim renesansnim majstorskim znanjima o svakom sloju i zanatu koji prate uređivanje gradskoga prostora ili gradnju.

Govore li Kranjčev rad i rad Zavoda u Kninu, Vukovaru, Slavonskom Brodu, u Lici, memorijali bleiburškim žrtvama, žrtvama na Mirogoju, obilježja palima u Domovinskom ratu nešto o autoru i samozadanoj misiji i zadaćama Zavoda? Govori li što hrvatskoj javnosti o prošlosti i budućnosti Kranjčev spomenik-obilježje u ličkim Brušnanim koje podjednako vrednuje tri ratna sukoba i njihove žrtve?

Sustavnim radom na 'malim' projektima lišenim utopijskih prijetnji ispituje se mogućnost sinergije, pa nije slučajno kao prvi projekt Zavoda 1991. izabrano vraćanje drvoreda javora u Draškovićevu, posječenog 1968., a zatim uređivanje Trga Sv. Marka, niza fontana, rasvjete, ambijena skulptura i spomenika ili uređivanje posve zanemarenih i zapuštenih prostora.

Paralelno, u Zavodu se, u tišini i uporno, izrađuje projekt tradicijski i topofilijski utemeljene teritorijalizacije mjesne samouprave kao institucionalnog temelja za neposrednu ljudsku brigu o prostoru, što je učinjeno tek 2001.

Inventuri energetske poticaja u tom desetljeću pripada i međunarodni seminar Okviri metro-pole 1999. s temom 'malih promjena', tj. 'malih' niskobudžetnih intervencija u ambijent, s utjecajem na cjelinu grada.

Tome nizu pripada i Zagreb 2000+ koji je javnim gradskim prostorima pružao šansu da zažive u partnerstvu privatnog i javnog. Tada bi majstori poput Kranjca postali još neophodniji.

Hrvatska je povijesni prostor ili, kako je to rekao Zvonimir Berković, 'lijepa naša'.

Vrijednost joj raste gustoćom novih kreativnih i energetske poticajnih intervencija u prostoru kakve su ove Mihajla Kranjca, a koje u Hrvatskoj sve više potiču i neke druge sredine i umjetnici.

Gradovi raspolažu i gospodare prostorom u javnom, a indirektno i u privatnom vlasništvu, s vrijednostima koje su, uz kvalitetan sustav gospodarenja, višestruko veće od pojedinačnih, statičkih procjena. Njihova vrijednost raste sa svakom pa i 'malom' intervencijom oplemenjivanja grada, a i u partnerstvu s privatnim.

Razvitak Zagreba određivat će, uz marljivost pojedinaca, dobro vođene institucije, s neophodnom kombinacijom kompetencije, ljudske topline i utopijskog fanatizma, s misijom, sa sposobnošću upravljanja ne zemljišnim parcelama već energetske potencijalima grada i sinergijskim partnerskim organiziranjem i aktiviranjem interesno heterogene akterske scene.

Takav pomak čini i Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada prikazivanjem i razumijevanjem energetske poticaja Kranjčevih projekata i priznavanjem misije Mihajla Kranjca, što pokazuje i ova izložba.

**NIKOLA TESLA /
I. MEŠTROVIĆ**

NAZIV
PROJEKTA

AUTOR
MIHAJLO KRANJC
D.I.A.

GODINA
PROJEKTA **1996.** GODINA
REALIZACIJE **1998.**

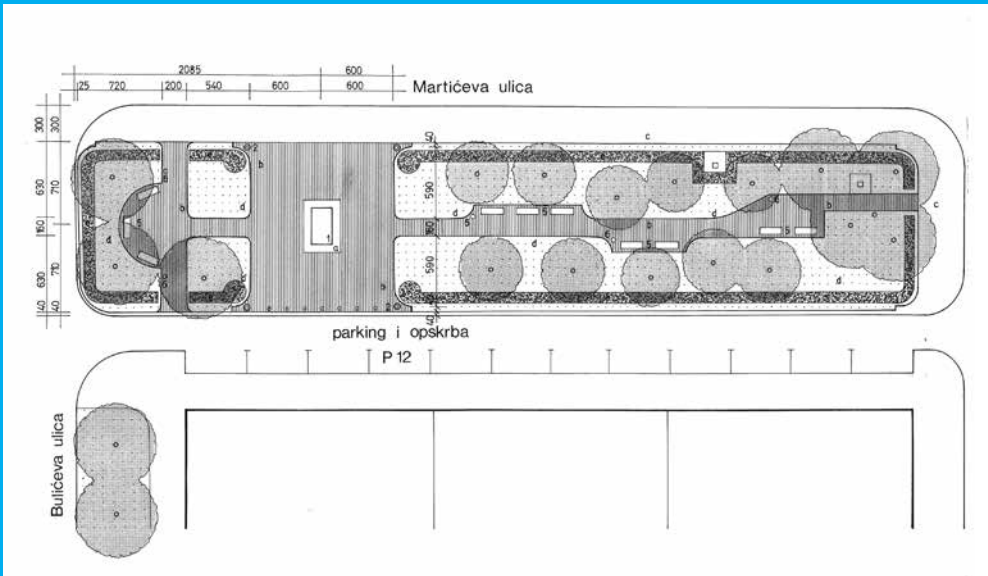
KBC 'SESTRE MILOSRDNICE'

NAZIV
PROJEKTA

AUTOR
MIHAJLO KRANJC
D.I.A.

GODINA
PROJEKTA **2012.** GODINA
REALIZACIJE **2012.**

SURADNIK
HRŠAK-HRŠAK D.O.O.

FRA GRGA MARTIĆ /
M. MIKULIN
 NAZIV PROJEKTA
 AUTOR MIHAJLO KRANJC
 D.I.A.

1993. GODINA PROJEKTA
1993. GODINA REALIZACIJE

VLAŠKA ULICA
 NAZIV PROJEKTA
 AUTOR MIHAJLO KRANJC
 D.I.A.

1993. GODINA PROJEKTA
1994. GODINA REALIZACIJE

Zagrebački urbani ambijenti Mihajla Kranjca

Izložba zagrebačkih radova Mihajla Kranjca dio je Sezone urbanizma, manifestacije koju je značajno podupro upravo Ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada. Stoga je sasvim simboličko značenje i ovog postava u ZgForumu, prostoru urbane interakcije koji je zaživio u vrijeme odvijanja ove manifestacije.

Selekcija Kranjčevih realizacija predstavljena u prostoru u užem zagrebačkom središtu baš je jedan od onih rezultata kojima smo se nadali kada smo koncipirali Sezonu urbanizma. Naime, jedna od osnovnih pretpostavki bila je da nam, zbog manjka sustavnog pregleda urbanističkih radova u protekla dva desetljeća, promiče čitava jedna mudrost prostornog promišljanja koju dosad nismo bili spremni sagledati. Stoga je javni poziv što smo ga poslali autorima urbanističkih djela bio i poziv da se sakupe i kvalitetno prezentiraju djela koja u mnoštvu raznih izložbi i publikacija jednostavno nisu dolazila do primjerene pažnje.

Mihajlo Kranjc je naš poziv prihvatio s mladenačkom strašću, posvetio mnogo vremena pretražujući i slažući svoje i gradske arhive te autorskoj obradi ove građe. Rezultat njegove aktivnosti je ova izložba, ali i sreden materijal za barem još dvije kvalitetne autorske izložbe.

Prikazani Kranjčevi radovi su sve ono što kvalitetna rekonstrukcija glavnih i identitetskih urbanih prostora treba značiti: integracija suptilnih i primjerenih autorskih poteza s infrastrukturnom obnovom i novim gradskim potrebama, nenametljivo i sasvim u zagrebačkom duhu. Ova izložba može samo vrlo malim dijelom pokriti osobne i autorske kalvarije koje je Kranjc, sasvim nezasluzeno, prolazio promišljajući i realizirajući ove životne prostore, a ni činjenica da je velik dio ovih gradskih prostora u

današnjem stanju, zbog ugostiteljske hipereksploatacije, vrlo slabo prezentan, ne može sakriti izvorni duh Kranjčevih radova.

Za Grad Zagreb ova je izložba posebno značajna jer svjedoči o sustavnom projektu urbane obnove javnih prostora koji se, još od 1987., provodi u kontinuitetu, bez obzira na brojne promjene gradskih vlasti, trajno podižući urbani standard. Ovaj projekt, iako gotovo neosvješten, ponekad i prešućen, svakako ima pravu razinu i smjer za prijeko potrebno daljnje unapređivanje zagrebačkoga javnog prostora te arhitektonsku afirmaciju decentnih i dobro ugođenih intervencija, o čemu nas ovdje uči Mihajlo Kranjc.

NAZIV PROJEKTA **FUTURO / J. NEERGAARD**
AUTOR MIHAJLO KRANJC
D.I.A.

GODINA PROJEKTA **2001.** GODINA REALIZACIJE **2001.**

NAZIV PROJEKTA **ZGFORUM**
AUTOR MIHAJLO KRANJC
D.I.A.

GODINA PROJEKTA **2007.** GODINA REALIZACIJE **2007.**
SURADNIK ARHITEKTONSKI FAKULTET

NAZIV
PROJEKTA

**DR. JOZSEF ANTALL /
M. LASZLO**

AUTOR
D.I.A.

MIHAJLO KRANJC

GODINA
PROJEKTA

2001.

GODINA
REALIZACIJE

2002.

**GRADSKI URED ZA STRATEGIJSKO
PLANIRANJE I RAZVOJ GRADA**

A Zagreb, Ulica Republike Austrije 18

E strategija@zagreb.hr

T 01/610-1840 F 01/610-1881

GRAD ZAGREB
GRADSKI URED
ZA STRATEGIJSKO
PLANIRANJE I
RAZVOJ GRADA

GAJEVA 27, 10 000 ZAGREB
T + 385 (0)1 6382 553, 6101 840
E zgforum@zagreb.hr

RADNO VRIJEME
PON – PET: 13 – 18, SUBOTA: 10 – 13
ILI PO DOGOVORU